

Sneflokke kommer vrimlende

Tekst: Jeppe Aakjær 1916. Melodi: Thorvald Aagaard 1916

*Sneflokke kommer vrimlende, hen over diger trimlende,
det knyger ud af himlene, det sluger hegn og gård,
det ryger ind ad sprækkerne til pølserne på rækkerne,
og fårene ved hækkerne får blink i pelsens hår.*

*Og poplerne bag mønningen de duver dybt i dønningen,
og over stakke-grønningen omtrimler kær og neg,
det klapper én om ørene fra portene til dørene,
bag hvilke de små Sørene' har rustet sig til leg.*

*Og gammelmor i klokkerne med huen og grålokkerne,
hun haler op i sokkerne og ser forsagt derud,
for nu er kålen liggende, og nu står tjørnen stikkende
og spidder sne på piggene; og nu kom Kjørmes-knud!*

Sådan skrev Jeppe Aakjær i 1916, og sådan har vi siden sunget om Kjørmes-knud.

Kyndelmisse

Men hvem er Kjørmes-knud?

Jo, Kjørmes er en udvikling af ordet Kyndel, som oprindeligt kommer af det gamle danske ord, der betyder fakkelt, blus eller vokslys, mens ordet knude her betegner strengt vintervejr med hård frost og dertil hørende stærkt snefald.

Der er ikke langt til sammensætningen af Kyndel og misse hvor de to ord i sammenhæng – kyndelmisse – betegner en lysmesse, som på latin hedder: Missa Candelarum, hvor candelarum (jævnfør engelsk: candel) betyder vokslys. På denne dag, der er den 2. februar, fejrer man med Kyndelmisse, at halvdelen af vinteren er gået.

Kjørmes-Knud = "kyndelmisse-knude" er altså en gammel dansk bondejysk gengivelse af det latinske udtryk missa candelarum – lysenes messe i vinterkulde.

Missa candelarum var en katolsk helligdag, som kendes tilbage fra middelalderen, og som er blevet bevaret op gennem tiden. På denne helligdag indviede man de vokslys, der skulle bruges i det kommende kirkeår, men samtidig blev dagen også fejret til minde om Jomfru Marias renselse, der faldt 40 dage efter Jesu fødsel. På Jesu tid og langt op i tiden mente man også i Danmark, at en kvinde var "uren" efter en fødsel, hvorfor hun først måtte betrede de hellige steder 40 dage efter forløsningen. Hun måtte for eksempel først nu som "kirkegangskone" vise sig i kirken.

Efter 40 dage kom hun til kirken ledsaget af et større optog af kvinder, og uden for kirkedøren mødte præsten hende med vievand og bønner og rakte hende et tændt vokslys som tegn på den veloverståede fødsel, eller han rakte hende et slukket lys, hvis barnet var dødt, hvad ikke sjældent skete. Herefter blev hun ført ind i kirken, og efter prædikenen ofrede hun og hendes familie.

Selvom der ikke står noget i Bibelen om kyndelmisse, markerer dagen, at Jesus som spæd blev vist frem for Gud i templet, helt i overensstemmelse med, hvad vi kan læse hos evangelisten Lukas i hans 2. kapitel vers 22: *Da deres renselsesdage i henhold til Moseloven var gået, tog de ham med op til Jerusalem for at bære ham frem for Herren – som der står skrevet i Herrens lov: »Alt det første af mandkøn, der kommer ud af moderlivet, skal helliges Herren« – og for at bringe offer, sådan som det er foreskrevet i Herrens lov, et par turtelduer eller to dueunger.*

Kyndelmisse ligger således 40 dage efter jul, for Ifølge Moseloven var kvinder urene indtil 40 dage efter, de havde født. Først derefter kunne de komme i templet med deres barn og blive rensset, som det fortælles, at Maria gjorde. Derfor kaldes dagen også Mariæ renselsesdag.

Den svenske biskop, kartograf, humanist med meget mere Olaus Magnus, der levede fra 1490 til 1557, viser os i et af sine billeder, hvad der hænder dagen efter, hvor fædre kalder deres børn til sig for at give dem lys i hænderne og velsigne dem. Efter afsvidning af hovedhåret i korsform, slukkes lyset og der aflæses på røgen, om den stiger op, for så vil barnet arte sig vel, eller om røgen slår ned, og barnet skal formanens. På billedet står de tre børn med store røgfaner ud af håret!

SJÄTTE KAPITLET

Om ett bruk, som iakttages vid begående af den Heliga jungfruns renselsesdag

Kyndelmissetraditioner

Mange traditioner og varsler er knyttet til kyndelmisse. Frugttræerne piskede man med ris for at sikre et godt udbytte, og rituelle pløjninger skulle kunne sikre en god høst. Man skulle spise flæsk for at forhindre hunger og ondt i ryggen i det kommende år, og vejret kunne spå om forårets komme.

Det siges, at hvis det blæser så meget, at 18 kællinger ikke kan holde den 19. ved jorden, så vil foråret snart være på vej, og skulle det gå hen og blive tørt, ja så er ”Kjormes tørt så godt som 100 læs hø”. Man sagde også, at Skt. Peter smed den varme sten i vandet denne dag, så isen kunne smelte og foråret komme. Ved Kyndelmisse skulle bønderne i øvrigt sikre sig, at de havde halvdelen af foderet til dyrene tilbage, da dyrene først kunne komme på græs i maj måned.

Med helligdagsreformen af 1770 blev kyndelmisse afskaffet sammen med andre helligdage som 3. juledag, 3. påskedag, Sankt Hans Dag og Vor Frue Dag med flere. Selv om kyndelmisse i over 250 år ikke har haft status som helligdag, er der en tendens til, at man markerer dagen.

I det 10. århundrede begyndte man i Frankrig at kalde dagen for Marias renselse, Festum purificationis Beatae Virginis Mariae, og den blev en Mariafest.